

MARKHEIM

Robert Louis Stevenson

Přeložila Jarmila Fastrová

Markheim

Robert Louis Stevenson

Přeložila Jarmila Fastrová

Znění tohoto textu vychází z díla [Klub sebevrahů](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Odeon v Praze v roce 1981.

§

Text díla (Robert Louis Stevenson: Markheim), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ-Nevyžívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 11. 9. 2026.

„Ano, naše výdělky jsou věci všelijakých náhod,“ řekl obchodník. „Někdy si zákazník vůbec neví rady, a pak ze svých odborných znalostí něco vytěžím. Někdy je nepoctivý,“ tu podržel svíčku výš, takže plamen jasně ozářil návštěvníka, „a v tom případě mi přijde k dobru má bezúhonnost.“

Markheim před chvílí přišel zvenčí, rovnou z denního světla, a zrak se mu ještě nepřizpůsobil střídavému lesku a temnu v krámě. Při těch důrazných slovech a v záři přiblížené svíčky rozpačitě zamžoural a odvrátil oči.

Obchodník se tiše zasmál. „Přicházíte ke mně na Boží hod vánoční,“ pokračoval, „kdy víte, že jsem doma sám, že mám krám zavřený a zásadně nesjednávám žádné obchody. No, a za to mi budete muset zaplatit – budete mi muset zaplatit ztracený čas, protože jinak bych teď pracoval na své roční bilanci, a mimoto mi budete muset zaplatit za své podivné chování, které je mi dnes obzvlášť nápadné. Já jsem vzor diskrétnosti a nikdy se všetečně nevyptávám, ale když se mi zákazník nemůže podívat do očí, musí za to platit.“ Obchodník se znovu tiše zasmál a pak mluvil dál svým obvyklým věcným tónem, jenže s trochu ironickým přízvukem: „Můžete mi jasně vysvětlit – jsem na to u vás zvyklý –, jak jste zas k té věci přišel? Také pochází ze sbírek vašeho strýce? Znameníť sběratel, panečku!“

A malý, bledý, nahrbený obchodník si stoupl skoro na špičky, pátravě pohlédl přes horní okraj brýlí se zlatou obroučkou a zřejmě nedůvěřivě pokýval hlavou. Markheim na něho vrhl pohled nesmírně soucitný a téměř ustrašený.

„Tentokrát jste na omylu,“ řekl. „Nepřišel jsem prodávat, ale kupovat. Nemám už na prodej žádnou vzácnou starožitnost, strýcovy

sbírkky jsou úplně vybrakované, ale i kdyby dosud byly netknuté, měl jsem štěstí na burze a spíš bych k nim ještě něco přikoupil – dnes jsem k vám přišel s nejnevinějším záměrem. Potřebuji dárek k Vánocům pro dámu,“ pokračoval čím dál tím plynněji, jakmile spustil řeč, kterou si předem připravil. „Zajisté vás musím velmi poprosit o prominutí, že vás obtěžuji pro takovou maličkost. Ale včera jsem se k tomu nedostal a nemohu přijít na večeři bez nějaké malé pozornosti. Víte přece, že bohatá nevěsta není marná.“

Nastala pomlčka a zdálo se, jako by obchodník zatím jeho slova nedůvěřivě zkoumal. V té chvíli mlčení se v krámě, přeplněném starožitným haraburdím, ozývalo jen tikání spousty hodin a z blízké dopravní tepny tlumené hrčení drožek.

„Tak dobrá, dejme tomu,“ řekl obchodník. „Koneckonců jste můj starý zákazník, a máte-li to štěstí, jak říkáte, že se můžete dobře oženit, rozhodně vám to nechci kazit. Tak tadyhle by bylo něco hezkého pro vaši dámu,“ pokračoval, „tohle ruční zrcátko – zaručeně patnácté století, pochází z dobré sbírky, ale zákazníkovo jméno v jeho zájmu neprozradím, protože to je, milý pane, zrovna tak jako vy, synovec a jediný dědic znamenitého sběratele.“

Zatímco obchodník takhle mluvil suchým, jízlivým tónem, nahnul se pro ten předmět k polici. A v té chvíli Markheim pocítil silný otřes – trhnutí v rukou i nohou, a náhle mu obličejem škublo prudké rozčilení. Přešlo tak rychle, jak se ukázalo, a nezůstavilo po sobě jinou stopu než slabé chvění ruky, do níž bral zrcátko.

„Zrcátko?“ skoro zasípal, pak umlkl a opakoval zřetelněji: „Zrcátko? K Vánocům? To snad ne!“

„A proč ne?“ podivil se obchodník. „Proč ne zrcátko?“

Markheim na něho hleděl s nepopsatelným výrazem. „Vy se ptáte, proč ne? No tak se podívejte – jen se do něho podívejte –

podívejte se na sebe! Líbí se vám, co tam vidíte? Jistě ne! Mně také ne – a nikomu na světě!“

Jak Markheim mužičkovi znenadání nastavil zrcátko, ten uskočil, ale když viděl, že nehrozí nic horšího, znovu se tiše zasmál a zeptal se: „Příroda se k vaší budoucí choti asi zachovala dost macešsky, co?“

„Já vás žádám o dárek k Vánocům,“ řekl Markheim, „a vy mi nabídnete tohle – tuhle proklatou připomínku letitých hříchů a pošetilostí – tohle ruční svědomí! To jste myslel vážně? Měl jste snad nějaký tajný záměr? Řekněte! Bude pro vás lepší, když se přiznáte. No tak, povězte, jak to s vámi je. Tak si troufám hádat, že jste potajmu náramný dobrodinec.“

Obchodník se na příchozího pátravě zadíval. Kupodivu se však nezdálo, že by to Markheim mínil žertem – obličej měl oživený spíš jakoby jiskrou naděje, ale veselím vůbec ne.

„Jak to myslíte?“ zeptal se obchodník.

„Vy tedy nejste dobročinný?“ řekl zamračeně druhý. „Tak tedy nejste dobročinný, nejste zbožný, svědomitý, laskavý a oblíbený – chcete jen nahrabat peníze a dobře si je uhlídat! Je to tak? Proboha, člověče, je to tak?“

„Já vám povím, jak to je,“ odbyl ho obchodník trochu ostře, pak se zarazil a znovu se tiše zasmál. „Vidím, že tady jde o manželství z lásky a vy jste asi své dámě důkladně připil na zdraví, že?“

„Aha! Aha, vy tedy jste také byl zamilovaný?“ podivil se zvědavě Markheim. „Povězte mi něco o tom.“

„Já – já a zamilovaný!“ užasl obchodník. „Jakživ jsem na to neměl kdy, a dnes také nemám kdy na takovéhle hlouposti. Chcete to zrcátko?“

„Proč tak zhurta?“ odpověděl Markheim. „Vždyť se to tu tak pěkně rozpráví, a život je tak krátký a nejistý – já bych si takhle

unáhleně neodpíral nějaký požitek, třeba tak mírný jako tenhle. Člověk si nemá nechat ujít příležitost, ani sebemenší příležitost – má se chopit i stébla, jako ten, kdo se chce udržet nad skalním srázem. Když to tak uvážíte, je každá vteřina takový skalní sráz – míli vysoký – tak vysoký, že když spadneme, zbude z nás troška úplně nepodobná lidskému tvorů. Proto je nejlepší rozprávět převětivě. Povězme si navzájem něco o sobě – nač si máme nasazovat škrabošku? Třeba by z nás mohli být přátelé, kdož ví?“

„Já s vámi dál už nemám co mluvit,“ prohlásil obchodník. „Bud' to si něco kupte, nebo ven z mého krámu!“

„Pravda, pravda, dost už toho balamucení,“ řekl Markheim. „K věci! Ukažte mi něco jiného.“

Obchodník se zase shýbl, tentokrát aby zrcátko dal zpátky do police, a řídké vlasy mu přitom spadly do očí. Markheim se kousek přiblížil, s rukou v kapse zimníku, napřímil se, zhluboka se nadýchl a v té chvíli se mu v obličeji zračila změť různých pocitů – strachu, hrůzy a odhodlání, prudké žádostivosti a fyzického odporu – a sverepě nakrčil horní ret, až se ukázaly zuby.

„Tohle by se možná hodilo,“ řekl obchodník, a jakmile se začal napřimovat, skočil Markheim zezadu na svou oběť. Zableskla se dýka dlouhá jako řeznický nůž a dopadla. Obchodník sebou zaškubal jako slepice, udeřil se skrání o polici a bezvládně se svalil na podlahu.

Čas se v tom krámků ozýval různými slabými hlasy, důstojnými a rozvážnými, jak se slušelo na jejich velmožný věk, nebo štěbetavými a uspěchanými. Všechny sborem ohlašovaly vteřiny nejrozmanitějším tikáním. Pak do těch tišších zvuků vpadl těžký dusot chlapce, který utíkal po chodníku, a zburcovaný Markheim si uvědomil, kde je. Ustrašeně se rozhlédl kolem. Svíčka stála na pultě, její plamen se v průvanu velebně komíhal, a v tom nepatr-

ném pohybu se celá místnost plnila neslyšným ruchem a neustále se vzdouvala jako moře: vysoké stíny se kolébaly, veliké skvrny tmy se nadýmaly a smršťovaly, jako by zhluboka dýchaly, obličej na podobiznách a čínští bůžkové se měnili a kolísali jako odrazy na vodě. Dveře do chodby byly dokořán a načuhovaly do toho tábora stínů dlouhým pruhem denního světla jako vztaženým prstem.

Markheim odvrátil oči od toho poplašného těkání a pohlédl na svou mrtvou oběť, jak tam ležela zhroucená a roztažená, neuvěřitelně malá a kupodivu ubožejší než zaživa. V nuzných šatech lakomce a v té prapodivné poloze vypadal mrtvý jako pohozený panák vycpaný drtinami. Markheim se zprvu bál na něho pohlédnout, ale vida – vždyť to nic není! Ale čím déle se díval, ten ranec starých hadrů a kaluž krve začínaly nabývat výmluvných hlasů. Musí tak zůstat ležet – není nikdo, kdo by rozhýbal důmyslné klouby a divotvorně řídil pohyby – musí tak ležet, dokud ho nenajdou. Však ho najdou – a co pak? Pak to mrtvé tělo vyrazí skřek, který se rozlehne v celé Anglii a rozšíří se po světě ozvěnou pronásledování. Ano, mrtvé či ne, stále je to nepřítel. „Nadešel čas a mozek vyhřezl,“ vzpomněl si, a slovo „čas“ se mu zatlo do duše. Nadešel čas a zločin je dokonán – čas, který pro oběť skončil, vzápětí plnou váhou dolehl na toho, kdo zabil.

Stále se zabýval tou utkvělou myšlenkou, když tu znenadání jedny po druhých, nejrozmanitějším rytmem a tónem – jedny hlubokým jako zvon ve věži katedrály, jiné cinkavým diskantem úvodních taktů valčíku – začaly hodiny odbíjet třetí poledni.

To náhlé rozeznění tolika hlasů v oněmělé místnosti ho vyděsilo. Hnul sebou, začal se svíčkou přecházet sem tam, obklíčený pohyblivými stíny a do duše vyděšený náhodnými odrazy. V četných drahocenných zrcadlech, některých domácí výroby, jiných až z Benátek nebo Amsterdamu, opětovně a opětovně viděl svůj

obličej, jako by to byla armáda špehů – jeho vlastní oči se s ním střetaly a usvědčovaly ho a ohlas jeho vlastních kroků, byť tak lehkých, sužoval okolní ticho. A pořád, jak si ustavičně cpal kapsy, ho vlastní rozum až do zhnusení znovu a znovu obviňoval z tisíc-
cerých chyb v jeho plánu. Měl si zvolit klidnější denní dobu, měl si připravit alibi, neměl vraždit nožem, měl být opatrnější, měl toho člověka jen spoutat a měl mu zacpat ústa roubíkem, neměl ho zabíjet, měl být smělejší a zabít i služebnou, měl všechno provést jinak: dráždivé výčitky, únavné, neustálé hmoždění mozku, jak změnit to, co se změnit nedá, jaký vymyslet plán, teď už zbytečný, jak vykonstruovat neodvolatelnou minulost. Mezitím a v pozadí toho čilého uvažování v odlehlejších komorách jeho mozku, jako sročení krys na prázdné půdě, propukl animální strach: nervy mu cuknou jako ryba chycená na udici, až mu na rameno těžce dopadne ruka strážníka – nebo se mu v překotném střídání zjevovaly představy; lavice obžalovaných, vězení, šibenice a černá rakev.

Dostal strach z lidí na ulici – připadal si jako obklíčený vojskem. Pomyslel si, že je nemožné, aby nebyli zaslechli aspoň ohlas toho zápasu a neposedla je zvědavost, a představoval si je, jak ve všech okolních domech číhají bez hnutí a s nastraženými ušima – osamělí lidé, odsouzení strávit Vánoce samotářským přemýšlením vzpomínek z minulosti a náhlým úlekem zburcování z rozcitlivělého rozjímání – šťastné rodinky, oněmělé kolem stolu, matka dosud s prstem pozdviženým – lidé z nejrůznějších vrstev, různého věku a různých povah, ale všichni doma u krbu slídívě napínají sluch a splétají už provaz, na kterém on má být pověšen. Chvilími se mu zdálo, že by se měl pohybovat ještě tišeji – cinkání vysokých pohárů z granátového skla se rozléhalo hlasitě jako zvon, a vylekán zvukným tikáním měl pokušení všechny hodiny zastavit. A pak se ho v rychlém střídání zmocňoval zase jiný strach: i to ticho mu

připadalo jako zdroj nebezpečí, jako by mohlo zarazit a přimrazit mimojdoucího, a tak si vykročil směleji, hlučněji se hrabal mezi zbožím v krámě a schválně co nejpečlivěji napodoboval počínání čilého obchodníka na obchůzce po vlastním domě. Ale byl těmi různými poplachy už celý uondaný, takže jeho duch jen zčásti číhal ve střehu a zčásti kolísal na pokraji šílenství. Obzvláště jeden přelud neodbytně zaujal jeho pověřčivou obraznost: soused s nastroženými ušima u okna, mimojdoucí přimrazený na chodníku hrůznou domněnkou – ale ti mohou v nejhorším případě jen podezírat, nemohou vědět – cihlovými zdmi a škvírami v okenicích přece proniknou jen zvuky. Ale což tady, v domě – je tu sám? Věděl, že je – viděl služebnou, jak si v nuzných nedělních šatech vyšla na schůzku s milým, každá stužka na ní a každý její úsměv hlásaly „sváteční volno“. Ano, byl sám, ovšem, a přece v rozlehlém, prázdném domě nad sebou určitě slyšel šelest lehkých kroků – určitě si byl vědom, že tam někdo je. Ano, určitě – v obraznosti za ním slídlil ve všech místnostech a koutech domu, a jednou to byla bytost bez tváře, ale měla oči, které viděly, nebo to zas byl jeho vlastní stín, a znovu a znovu se mu zjevovala podoba mrtvého obchodníka, obživlá potouchlou nenávistí.

Chvilími s velkým sebezapřením pohlédl k otevřeným dveřím, které stále jako by odpuzovaly jeho zrak. Dům byl vysoký, skleněný vikýř ve střeše malý a špinavý, den zakalený mlhou a světlo jen docela matně proráželo dolů do přízemí, takže v něm sotva bylo vidět na práh krámu. Ale nekomíhal se tam v nejasném šeru jakýs stín?

Najednou venku z ulice začal nějaký rozjařený pán mlátit holí na dveře obchodu a ty rány provázel posměšnými výkřiky, v nichž se ustavičně ozývalo jméno obchodníkov. Markheim strnul a zledověl – pohlédl na mrtvého. Ale ne, ten ležel úplně bez hnutí – už tolik

vzdálený, že ani nemohl zaslechnout ty rány a ten křik – utonulý v moři ticha, a jeho jméno, které kdysi mohlo upoutat jeho pozornost i uprostřed burácení bouře, bylo už pro něho jen jalovým zvukem. Rozjařený pán se za chvíliku přestal dobývat dovnitř a odešel.

To byla důrazná pobídka, aby honem dokonal, co zbývalo udělat, aby se vzdálil z toho prostředí, které svědčilo o jeho vině, pohroužil se do proudu londýnských davů a na druhém břehu dne dostihl bezpečné útočiště zdánlivé neviny – svou postel. Jedna návštěva tu už byla – každou chvíli mohla přijít druhá, neodbytnější. Spáchat zločin a nemít z něho užitek, to by byl nejohavnější nezdar. Peníze – o ty teď šlo Markheimovi, a klíče – aby se k nim dostal.

Přes rameno se ohlédl k otevřeným dveřím, kde ten stín stále prodléval a pořád se tetelil – a s podvědomým duševním odporem a přitom s cukáním v břiše se přiblížil ke své mrtvé oběti. Úplně už ztratila lidskou podstatu – ležela na podlaze jako šaty polovycpané otrubami, údy rozhozené, trup vpůli přehnutý – a přece ho ta věc odstrašovala. Ač byla na pohled tak nepatrná a bezvýznamná, přece se bál, že by se při dotyku mohla ukázat něčím závažnějším. Popadl mrtvého za ramena a převrátil ho naznak. Byl kupodivu lehký a ohebný a údy se rozpadly do nejroztodivnějších poloh jako polámané. Obličej už docela ztratil výraznost, byl bledý jako z vosku, ale zhyzděný krvavými šmouhami na skrání. A tohle v Markheimovi vzbudilo zvlášť nepříjemný pocit. Okamžitě se v duchu octl na jarmarku v jedné rybářské vesnici: Pošmourný den, svištivý vítr, na ulici davy lidí, vřískání trub, dunění bubnů, nosový hlas zpěváka balad – a chlapec chodil sem tam, nad hlavu potopený v zástupu, cloumaný zvědavostí a strachem, až se vynořil na návsi, kam se všichni sbíhali, a uviděl boudu s velkým pomalovaným plakátem – ubohé mazaniny v křiklavých barvách: Brownriggová se svým učněm, Manningsovi se svým zamordova-

ným hostem, Weare ve smrtelném objetí Thurtellově a pak ještě desítky proslulých zločinů. Zjevilo se mu to úplně jasně – znovu byl malým chlapcem, znovu se díval s týmž pocitem fyzického odporu na ty hnusné mazaniny, zase ho ohlušoval rachot bubnů. Připomněl se mu úryvek toho, co tehdy hráli, a tu se mu prvně udělalo mdlo, zdvihl se mu žaludek a pocítil slabost v kloubech, ale musel to okamžitě překonat a zdolat.

Usoudil, že bude rozumnější těm představám čelit než je zahánět – směleji pohleděl do tváře mrtvého a přiměl se, aby si uvědomil povahu a hrůzu svého zločinu. Ještě před chvilkou se v té tváři výrazně zračily všechny střídavé pocity, ta bledá ústa mluvila, v tom těle háraly ovladatelné energie – a jeho skutkem se tep života zastavil, tak jako hodinář vztaženým prstem zastaví tikot hodin. Bylo to marné rozumování – nemohl se zburcovat k vyčítavějšímu vědomí viny, totéž srdce, které se tetelilo před zobrazenými zločiny, patřilo na skutečný zločin bez dojetí. Nanejvýš pociťoval zákmit soustrasti s někým, kdo byl marně nadán všemi schopnostmi, jež mohou svět proměnit v čarovnou zahradu, s někým, kdo vůbec ani nežil a nyní je mrtev. Ale kajicnost? – Ne, té ani záchvěv.

A tak se nakonec vytrhl z těch úvah, vyhledal klíče a přistoupil k otevřeným dveřím do chodby. Venku se prudce rozpršelo a bubnování lijáku na střeše zapudilo ticho. Jako v jeskyních, kde ustavičně kape voda, v prostorách domu bez ustání strašily ozvěny, zaléhaly do uší a mísily se s tikáním hodin. A jak se Markheim přibližoval ke dveřím, zdálo se mu, že v odpověď na své opatrné našlapování slyší kroky někoho jiného, vzdalující se vzhůru po schodech. Ten stín pořád kmital na prahu. Vrhł do svých svalů tuny odhodlání a trhl dveřmi do chodby.

Slabé, zamlžené denní světlo se nejasně míhalo na holé dlažbě a na schodech, na lesklém brnění, které s halapartnou v ruce stálo

na stráži v zatáčce schodiště, na tmavém vyřezávaném dřevěném zábradlí a zarámovaných obrazech, které se odrážely od zažloutlého táflování na zdech. Celým domem se tolik rozléhalo bubnování deště, že se Markheimovi v sluchu rozkládalo ve spoustu různých zvuků. Kroky a vzdechy, dupot pluků pochoduujících v dálce, cinkání přepočítávaných peněz a vrzání pokradmu otvíraných dveří jako by se mísilo do pleskání kapek na kopuli a hukotu vody, řinoucí se odpadovými žlaby. Pocit, že není sám, doháněl ho na pokraj šílenství. Na všech stranách se kolem něho plížily nějaké bytosti. Slyšel je, jak přecházejí po pokojích v poschodích, slyšel, jak se ten mrtvý v krámě zdvíhá na nohy, a když s velkým sebezapřením začal vystupovat po schodech, prchaly před ním tiché kročeje a pokradmu ho stíhaly v patách. Kdyby tak byl hluchý, napadlo ho, s jakým klidem by se dovedl ovládnout! A pak zase s bystře a pozorně napjatým sluchem blahořečil tomu bdělému smyslu, který jako vysunuté hlídky a spolehlivá stráž mu ochraňoval život. Hlava se mu ustavičně otáčela sem tam, oči div nevylezlé z důlků pátraly na všechny strany, a na všech stranách jako by málem vyčíhly koneček stínu čehosi bezejmenného, co před ním mizelo. Těch čtyřiaadvacet schodů do prvního patra znamenalo čtyřiaadvacet smrtelných muk.

V prvním patře byly troje dveře dokořán otevřené, jako tři zákeřné pasti, a nervy se mu roztřáslý jako před jícny děl. Měl pocit, že se už nikdy nemůže sdostatek zazdít a opevnit před pátravýma očima lidí – toužil, aby už byl doma, obklíčený stěnami, zahrabaný pod ložními příkrývkami a neviditelný všem kromě Boha. A při tom pomyslení se trochu podivil, když si vzpomněl na povídky o jiných vrazích, jaký prý měli strach z nebeských mstitelů. Těch se on aspoň nebál. Strachoval se zákonů přírody, aby svým tvrdým a neměnným působením třeba neuchovaly nějaký usvědčující důkaz jeho zločinu. A desetkrát větší, zbabělý, pověřivý strach měl z nějaké

trhliny v soustavných lidských zkušenostech, z nějakého svévolného, nezákonného zásahu přírody. Hrál důmyslnou hru, spoléhal na pravidla a odhadoval následky z příčin – ale což kdyby příroda jako poražený tyran převrhla šachovnici a zvrátila jejich normální sled? Něco podobného se stalo Napoleonovi (jak věděl z četby), když zima urychlila lhůtu svého nástupu. A něco podobného by se mohlo stát i Markheimovi: silné zdi by mohly zprůsvitnět a vyjevit jeho počínání jako hemžení včel ve skleněném úlu – pevná prkna by mu mohla pod nohama povolit jako písečné přesypy a mohl by mezi nimi uvíznout – ba mohly by ho zničit i pravděpodobnější nehody: kdyby se dům například zřítil a pohřbil ho vedle jeho mrtvé oběti, nebo kdyby sousední dům vzplál požárem a hasiči by ho obklíčili ze všech stran. Takových věcí se strchoval, v takových věcech se třeba mohl spatřovat prst Boží, vztažený proti hříchu. Ale pokud šlo o Boha samého, byl klidný – spáchal čin zajisté výjimečný, ale výjimečné bylo i to, co ho omlouvalo a o čem Bůh věděl – proto pevně věřil, že tam, a nikoli u lidí, se dovolá spravedlnosti.

Když se bez pohromy dostal do salónu a zavřel za sebou dveře, cítil, že se mu od těch obav ulevilo. Pokoj byl úplně holý, i bez koberců, stálo tam porůznu plno beden k balení a rozmanitých kusů nábytku, několik vysokých zrcadel, v nichž se viděl z nejrůznějších stran jako herec na jevišti, mnoho obrazů, zarámovaných i bez rámců, se přední stranou opíralo o zdi, spatřil krásnou Sheratonovu kredenc, vykládaný sekretář a velkou starožitnou postel s goblenovými závěsy. Okna se otvírala až k podlaze, ale k jeho velikému štěstí byly dolní půle okenic zavřené, a to ho ukrývalo před sousedy. Přitáhl si tedy jednu bednu před sekretář a začal hledat mezi klíči. Trvalo to dlouho, protože jich bylo hodně, a bylo to k vzteku, protože v sekretáři třeba nic nebude a čas letěl. Ale musel se na to soustředit, a tak zatím vystřízlivěl. Pokradmu pozoroval dveře –

chvílemi na ně i upřel pohled, jako když si obléhaný velitel zálibně ověřuje dobrý stav svého obranného postavení. Ale byl opravdu už klidný. Pleskání deště venku mu znělo přirozeně a příjemně. Za chvíli se odněkud naproti ozvala hra na klavír – byla to melodie nějakého hymnu, a vzápětí mnoho dětských hlasů zanotovalo nápěv i s textem. Tak velebná a útěšná melodie! A ty mladistvé hlasy – tak svěží! Naslouchal jim s úsměvem, jak se hrabal v klíčích, a v myšli mu vytanula spousta přiléhavých představ a obrazů: děti jdou do kostela za hlaholu vysokých rejstříků varhan – malí naháči na louce u potoka, děti na pasece na ostružinách, děti pouštějí draky k větrné obloze, na níž plují oblaka – pak se nápěv hymnu změnil a on se zas octl zpátky v kostele, v ospalém ovzduší letní neděle: vysoký, uhlazený hlas farářův (vzpomínka na něj mu vyloudila úsměv), ozdobné jakobitské hrobky a v presbyteriu ztemnělý text Desatera přikázání.

Jak tam seděl a zatoulaný v myšlenkách horlivě přebíral klíče, najednou polekaně vyskočil. Obešel ho mráz, ošlehl ho oheň, krev se mu prudce rozproudila – stál tam roztřesený a omráčený. Po schodech zvolna, ale ustavičně se blížily kroky, za chvíli vzala ruka za kliku, ta cvakla a dveře se otevřely.

Strach Markheima sevřel v kleštích. Nevěděl, co čekat, zda toho mrtvého, který obživil, nebo úřední zmocněnce lidské spravedlnosti, či nějakého náhodného svědka, který se tam bezděčně namanol, aby ho poslal na šibenici. Ale když se ve dveřích najednou ukázal obličej, rozhlédl se po pokoji, podíval se na něho, pokývl mu a vlídně se usmál, jako by v něm poznával známého, pak zase zmizel a dveře se zavřely, strach se mu vymkl z moci chraptivým výkřikem. Jakmile se rozlehl, návštěvník se vrátil.

„Vy jste mě volal?“ zeptal se přívětivě, vešel do pokoje a zavřel za sebou dveře.

Markheim tam stál a vší silou na něho upíral oči. Snad měl zrak zamžený, ale obrysy příchozího se nějak měnily a rozplývaly jako těch bůžků v míhavém světle svíčky prve v krámě – chvílemi se mu zdálo, že příchozího zná, chvílemi zas, že v něm vidí svou vlastní podobu, a pořád ho jako chuchvalec živoucího strachu rdousilo přesvědčení, že to není zjev pozemský, ale seslaný Bohem.

A přece měl kupodivu podobu obyčejného smrtelníka, jak tam stál a s úsměvem se díval na Markheima, a když pak řekl: „Hledáte asi peníze, že?“ znělo to docela všedně a zdvořile.

Markheim neodpovídal.

„Měl bych vám dát výstrahu,“ pokračoval druhý. „Služebná se rozloučila s milým dřív než jindy a bude tu za chvíli. Kdyby pan Markheim byl přistižen tady v domě, nemusím ho upozorňovat na následky.“

„Vy mě znáte?“ zhrozil se vrah.

Příchozí se usmál. „Už dávno jste můj oblíbenec,“ prohlásil, „dlouho vás už sleduji a často jsem se vám snažil pomoci.“

„Co vlastně jste?“ zděsil se Markheim. „Dábel?“

„Ať jsem co jsem,“ odpověděl druhý, „to se nikterak netýká služby, kterou bych vám chtěl prokázat.“

„Ale ano, týká!“ vzkřikl Markheim. „Přijmout pomoc od vás? Ne, nikdy – od vás nikdy! Vždyť mě ještě neznáte – bohudík mě ještě neznáte!“

„Já vás znám,“ odpověděl příchozí dost přísně, či spíš umíněně. „Znám vás až do duše.“

„Znáte mě!“ opáčil Markheim. „Kdo mě může tak znát? Můj život je jen utrhačná travestie mé povahy. Svým životem jsem se zpronevěřil tomu, co opravdu jsem. Žijí tak všichni lidé, všichni lidé jsou lepší než to zakuklení, které na nich narůstá a dusí je. Život vleče za sebou každého jako člověka zamotaného v plášti,

kterého zákeřně přepadli ničemové. Kdyby lidé měli sami vládu nad sebou – kdybyste mohl spatřit jejich pravou tvář, byli by docela jiní, zaskvěli by se jako hrdinové a světci! Já jsem horší než většina ostatních – mám toho k tíži víc – to, co mě omlouvá, je známo jen mně a Bohu. Ale kdyby mi zbylo dost času, mohl bych ukázat, jaký jsem.“

„Mně?“ podivil se příchozí.

„Vám především,“ odpověděl vrah. „Předpokládal jsem, že jste inteligentní. Myslel jsem – když už existujete –, že se vyznáte v lidských srdcích. A přece byste mě chtěl soudit podle mých skutků! Jen si pomyslete – podle mých skutků! Narodil jsem se a žil jsem v zemi obrů: obři mě popadli za ruce, jakmile jsem se zrodil z matky – obři osudových okolností. A vy byste mě soudil podle mých skutků! Copak se neumíte podívat do mého nitra? Nemůžete pochopit, že nenávidím zlo? Nedovedete v mém nitru číst jasně vepsané zákony svědomí, nikdy neporušené svévolným chytráckým výkladem, ač jsem jich tak často nedbal? Nedovedete ve mně rozeznat tvora, který je přece zrovna takový jako jiní lidé – bezděčný hříšník?“

„To jste všechno přednesl s velkým citem,“ zněla odpověď, „ale mne se to netkne. Tyhle otázky, co kdo chtěl či nechtěl, jdou stranou mých zájmů a je mi zcela jedno, jakým popudem jste se dal strhnout, jen když vás to unáší tím správným směrem. Ale čas letí – služebná se loudá, prohlíží si tváře lidí na ulici a vylepené pestré plakáty, ale přece se ustavičně blíží – a pamatujte, to jako by se k vám vánočními ulicemi přibližovala šibenice! Mám vám pomoci – já, který vím všechno? Mám vám říci, kde najdete peníze?“

„Za jakou cenu?“ otázal se Markheim.

„Nabízím vám tu službu jako dárek k Vánocům,“ odpověděl druhý.

Markheim se nezdržel, aby se trpce, skoro vítězně neusmál. „Ne, nepřijmu od vás vůbec nic,“ řekl. „I kdybych umíral žízni a vy jste mi vlastnoručně podal džbán k ústům, dovedl bych sebrat odvalu a odmítnout. Je to možná pověřivost, ale neudělám nic, čím bych se zaprodal zlu.“

„Nemám vůbec nic proti pokání na smrtelném loži,“ podotkl příchozí.

„Protože nevěříte v jeho účinnost!“ namítl Markheim.

„To neříkám,“ protestoval druhý, „ale беру tyhle věci z jiného hlediska, a jakmile život skončí, ztrácím zájem. Člověk žije, aby mi sloužil, aby pod rouškou zbožnosti šířil škarohlídství, aby zaséval koukol mezi pšenici tak jako vy tím, že slabošsky hoví svým choutkám. A jak se začne schylovat k vysvobození, může mi už prokázat jen jedinou službu – kát se, umírat s úsměvem, a tak posilovat důvěru a naději mých bojácnějších živých stoupenců. Nejsem tak tvrdý velitel. Zkuste to se mnou. Přijměte mou pomoc. Užívejte si života, jak jste ho užíval dosud, užívejte si ho ještě plněji, dopřávejte si všeho, co hrdlo ráčí, a až se začne snášet noc a opona spouštět, zaručuji vám, pro větší klid vaší duše, že vám pak bude snazší urovnat spor s vaším svědomím a úlisně se smířit s Bohem. Právě jsem přišel od jednoho smrtelného lože – pokoj plný upřímných truchlících, kteří zbožně naslouchali posledním slovům umírajícího. A když jsem se mu zadíval do tváře, kdysi jako křemen tvrdé vůči milosrdenství, zračil se v ní úsměv naděje.“

„A vy si tedy myslíte, že jsem také takový tvor?“ otázal se Markheim. „Myslíte, že nemám ušlechtilejší snahy než hřešit a hřešit a hřešit, a nakonec se vlísat do nebe? Při tom pomyšlení se mi zdvihá žaludek. Takovéhle zkušenosti tedy máte s lidmi? Nebo u mne předpokládáte takovou mrzkost, protože jste mě teď přistihl při

činu? Je tenhle zločin vraždy vsutku tak bezbožný, že by mohl způsobit, aby ve mně vyschly i zdroje dobra?“

„Pro mne vražda nespadá do žádné zvláštní kategorie,“ odpověděl druhý. „Každý hřích je vražda, tak jako celý život je boj. Pohlížím na lidstvo jako na vyhladovělé námořníky unášené na prámu, kteří se rvou s hladomorem o každou kůrku, a nakonec požírají jeden druhého. Sleduji hříchy i potom, když jsou už spáchány, a vždy se nakonec přesvědčím, že mají za následek smrt – v mých očích hezká dívka, která tak roztomile, ale navzdory matce prosadí svou, když jde třeba o nějaký ples, má ruce neméně očividně potřísněné lidskou krví než vrah, jako jste vy. Řekl jsem, že sleduji hříchy? Já ovšem sleduji také ctnosti – neliší se od hříchů, ani co by za nehet vlezlo – obojí jsou kosy, jimiž sklízí žeň anděl smrti. Zlo, které je smyslem mého života, nezáleží ve skutcích, ale v lidské povaze. Špatný člověk je mi drahý, nikoli špatný skutek, a kdybyste mohl jeho plody vysledovat dost daleko v prudkém spádu řítících se věků, přesvědčil byste se možná, že jsou požehnanější než plody nejvzácnějších ctností. Tedy nikoli proto, že jste zabil nějakého obchodníka, ale protože jste Markheim, vám teď nabízím, že vám dopomohu k záchraně.“

„Otevřu vám své srdce,“ odpověděl Markheim. „Tenhle zločin, při němž jste mě přistihl, je můj poslední. Na cestě k němu se mi dostalo hojného poučení – on sám je mi naučením, závažným naučením. Až dosud mě štvála vzpoura proti tomu, co mi nebylo vhod – byl jsem otrok spoutaný chudobou, štvaný a bičováný. Jen hodně pevné ctnosti mohou odolat takovým pokušením – má tak pevná nebyla, prahnul jsem po rozkoších. Ale z dnešního dne a z tohoto skutku jsem vytěžil nejen peníze, i výstrahu – nejen moc, i nové odhodlání být sebou. Ať půjde o cokoli, mohu zas jednat svobodně – sám se začínám přesvědčovat, že jsem se úplně změnil, že tyhle ruce zas

budou konat dobro, že se mi v srdci rozklene mír. Zmocňuje se mne cosi z minulosti – něco, o čem jsem kdysi sníval na večerních pobožnostech v kostele při hře na varhany, co bývalo mým předsevzetím, když jsem proléval slzy nad ušlechtilou četbou, nebo o čem jsem jako nevinné děcko žvatlal s matkou. Tímhle chci žít – několik let jsem bloudil, ale teď znovu před sebou vidím cíl své pouti.“

„Myslím, že chcete těchhle peněz použít ke spekulacím na burze, ne?“ podotkl příchozí. „A jestliže se nemýlím, přišel jste při nich už o kolik tisíc, že?“

„Nu, ale tentokrát budu sázet najisto,“ odpověděl Markheim.

„A zase tentokrát prohrájete,“ řekl klidně příchozí.

„Jenže já jich vsadím jen polovinu!“ namítl Markheim.

„Přijdete i o tu druhou.“

Markheimovi vyrazil na čele pot. „No a co na tom?“ vykřikl. „Dejme tomu, že přijdu i o ni, dejme tomu, že se zas octnu v bídě – má moje druhá část, ta horší, pořád až do konce mít vrch nad tou lepší? Ve mně jsou dva silné proudy, dobra i zla, každý mě táhne na opačnou stranu. Nemám zálibu jen v té jedné věci, mám zalíbení ve všem. Dovedu si předsevzít velké činy, odříkání, mučednictví, a přestože jsem se dal strhnout k takovému zločinu, jako je vražda, lítost není mé povaze cizí. Lituji chudých – kdo poznal líp než já, co zakoušejí? Lituji jich a pomáhám jim. Velice si cením lásku, mám rád poctivý smích – na světě není nic dobrého a pravdivého, co bych nemiloval z celého srdce. Mají tedy můj život ovládat jenom neřesti, a mé ctnosti mají ležet ladem jako nějaké duševní haraburdí? Kdežpak – i dobro je zdrojem skutků.“

Ale příchozí výstražně pozdvihl prst. „Celých těch šestatřicet let, co jste na světě,“ řekl, „při mnohých obrazech vašeho osudu a při nejruznějších vašich náladách jsem pozoroval, jak stále klesáte hloub a hloub. Před patnácti lety byste se byl zhrozil krádeže. Před třemi

lety byste byl zesinal jen při slově vražda. Existuje nějaký zločin, existuje nějaká ukrutnost nebo mrzkost, které byste se dnes ještě štítil? – Ode dneška za pět let vás usvědčím z opaku. Stále se po šikmé ploše šinete níž a níž, a nic vás nedokáže zastavit, leda smrt.“

„To je pravda,“ zasípal Markheim. „Do jisté míry jsem se zapsal zlu. Ale tak je to s každým: i světci už jen tím, že žijí, přestávají být přísně vyběraví a přizpůsobují se mravům svého okolí.“

„Dám vám na uvážení zcela jednoduchou otázku,“ prohlásil druhý, „a podle toho, jak odpovíte, uhádnou váš mravní horoskop. V mnohém jste časem zlhostejněl – udělal jste možná dobře, beztak to dopadá stejně se všemi lidmi. Dobrá, dejme tomu – ale dáváte si aspoň v něčem na sobě záležet, ať se jedná o pouhou maličkost, která vám třeba není právě vhod – nebo si povolujete uzdu ve všem svém počínání?“

„Jestli si dávám v něčem na sobě záležet?“ opáčil Markheim a usilovně se zamyslel. „Ne – v ničem!“ odpověděl v zoufalství. „Až dosud jsem se vrhal do všeho.“

„Pak se musíte spokojit s tím, co jste,“ prohlásil příchozí, „protože se jakživ nezměníte a úloha, kterou máte na tomhle jevišti sehrát, je už neodvolatelně určena.“

Markheim stál proti němu dlouho mlčky, a teprve příchozí mlčení přerušil. „Je-li tomu tak,“ řekl, „mám vám ukázat, kde jsou peníze?“

„A co milost?“ vykřikl Markheim.

„Copak jste o ni neusiloval?“ namítl druhý. „Copak jsem vás před dvěma třemi lety nevidal na pobožnostech a neozýval se tam váš zpěv při hymnech nejhlasitěji?“

„To je pravda,“ připustil Markheim, „a teď vidím jasně, co mi ještě káže povinnost. Z duše vám děkuji za ta poučení – oči se mi otevřely a konečně vidím, co jsem.“

V té chvíli se domem rozlehlo pronikavé zvonění dole u dveří, a jako by to bylo smluvené znamení, na něž příchozí čekal, okamžitě se začal chovat jinak.

„Služebná!“ vykřikl. „Už se vrátila, jak jsem vás varoval, a tak vám zbývá jediné východisko, hodně nesnadné. Musíte jí říci, že se pán rozstonal – musíte ji pustit dovnitř a tvářit se při tom sebevědomě, ale starostlivě: žádné úsměvy, žádné přehrávání, a slibuji vám úspěch! Jak bude to děvče v domě a dveře se zavřou, musíte si stejně obrátit, jak jste se prve zbavil obchodníka, odstranit z cesty i tohle poslední nebezpečí! A pak máte před sebou celý večer – celou noc, bude-li zapotřebí –, abyste tu vybrakoval všechny cenné věci a dostal se odtud bez pohromy. To je pomoc, která se vám nabízí pod škraboškou nebezpečí. Vzchopte se,“ vzkřikl, „vzchopte se, příteli – váš život je na vážkách – vzchopte se, jednejte!“

Markheim se upřeně zahleděl na svého rádce. „Jsem-li opravdu odsouzen ke zlým skutkům,“ řekl, „mám před sebou ještě jednu volnou cestu ke svobodě – mohu přestat jednat. Je-li můj život opravdu jen zlo, mohu jej ukončit. Ačkoli se dám ochotně zlákat, jak jste správně řekl, každým sebemenším pokušením, přece mohu jediným odhodlaným činem uniknout z dosahu všem. Má láska k dobru je odsouzena k jalovosti – ať, aťsi je! Ale pak mám ještě nenávisť ke zlu, a bude to pro vás k vzteku zklamání, až uvidíte, že z ní dovedu načerpat energii a odvalu.“

Tvář příchozího se začínala měnit, podivuhodně zkrásněla: rozjasňovala se a jihla tklivým pocitem vítězství, a jak se rozjasňovala, zároveň se rozplývala a vytrácela. Ale Markheim nečekal, až tu proměnu vysleduje do konce a pochopí. Otevřel dveře a velmi pomalu, zamyšleně šel dolů po schodech. Viděl před sebou střízlivě celou svou minulost – viděl ji takovou, jaká byla, ohyzdnou

a mučivou jako sen, jako shluk pestrých náhod – jen samý zmar. Když se tak rozpomínal na svůj život, přestal ho už vábit, ale na opačném konci uviděl tichý přístav pro svou kocábku. V chodbě se zastavil a nahlédl do krámu, kde vedle mrtvého dosud hořela svíčka. Bylo tam zvláštní ticho. Když tam tak stál s očima upřenýma, vyrojily se mu v mysli vzpomínky na obchodníka. A tu se opět rozlehlo nedočkávané zvonění.

Na prahu uvítal služebnou téměř s úsměvem.

„Měla byste zavolat policii,“ řekl. „Zabil jsem vašeho pána.“

Robert Louis Stevenson

Markheim

Překlad Jarmila Fastrová

Ilustrace na obálce Manjurulislam/Shutterstock.com

Korektura Lukáš Borčický

Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 11. 9. 2026

ISBN 978-80-274-5167-8 (epub)

ISBN 978-80-274-5168-5 (pdf)

ISBN 978-80-274-5169-2 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.